

มูลนิธิขวัญชุมชน

Foundation for Community Soul

รายงานประจำปี
2566-2568

บนเส้นทางของการเรียนรู้ การปรับตัว
และการสร้างโอกาสจากฐานชุมชน

นายสมบุรณ์ จึ้งเปรมปรีดี ประธานมูลนิธิวัณชุมชน

ตลอดช่วงปี 2566-2568 การทำงานของมูลนิธิวัณชุมชนเกิดขึ้นท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงหลายด้านพร้อมกัน ทั้งสภาพภูมิอากาศที่คาดเดาได้ยาก ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น รายได้ครัวเรือนที่ไม่แน่นอน การเปลี่ยนผ่านของอาชีพดั้งเดิม ปัญหาสุขภาพ ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการเรียนรู้ ตลอดจนความเปราะบางของเด็ก เยาวชน คนพิการ และครอบครัว

สิ่งที่เราเรียนรู้ชัดเจนขึ้นในสามปีนี้เป็นคือ ปัญหาเหล่านี้ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เกษตรกรต้องการมากกว่าข้อมูลอากาศ หากยังไม่มีตลาดรองรับผลผลิต คนทอผ้าต้องการมากกว่าการฝึกทักษะ หากยังไม่สามารถกำหนดราคาหรือเข้าถึงลูกค้า เยาวชนต้องการมากกว่าห้องเรียน หากการเรียนรู้ไม่เชื่อมกับชีวิตและรายได้ คนพิการต้องการมากกว่าความช่วยเหลือ หากบ้านและสภาพแวดล้อมยังไม่เอื้อต่อการใช้ชีวิต เด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากสารเสพติดต้องการมากกว่าการเฝ้าระวัง แต่ต้องมีครอบครัว ชุมชน และพื้นที่ปลอดภัยอยู่รอบตัว

ด้วยเหตุนี้มูลนิธิวัณชุมชนจึงพัฒนาการทำงานจากการทำ “โครงการ” ที่ละชิ้น มาเป็นการเชื่อมโยงคน ครอบครัว การเรียนรู้ อาชีพ ตลาด ชุมชน และกลไกท้องถิ่นเข้าเป็นเนื้อเดียวกัน เพราะเป้าหมายมิได้อยู่ที่ทำกิจกรรมให้ครบตามแผน แต่อยู่ที่ให้คนในชุมชนมีกำลังและที่ยืนในการจัดการชีวิตของตนมากยิ่งขึ้น

เพราะเราเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนเริ่มต้นเมื่อผู้คนเห็นคุณค่าในตนเอง ได้เรียนรู้ มีรายได้มั่นคงเพียงพอสำหรับการดำรงชีพของทุกคนในครอบครัว อยู่ในที่ปลอดภัย และมีส่วนร่วมกำหนดอนาคตของครอบครัวและชุมชนของตนเอง”

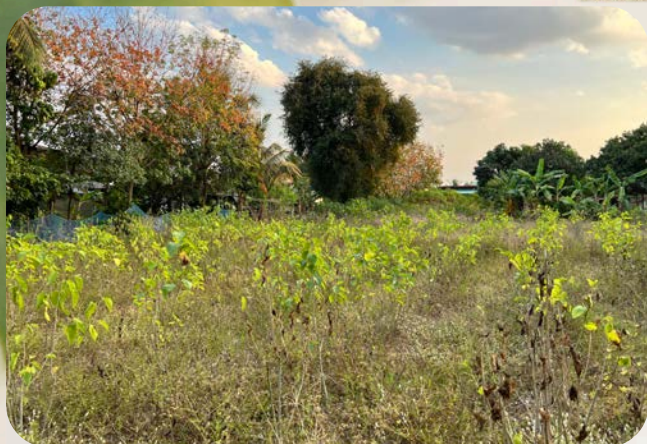
สรุปภาพรวมงาน 2566-2568

ประเด็น/โครงการ	ช่วงดำเนินงาน	แหล่งสนับสนุน	สถานะ ณ สิ้นปี 2568
นวัตกรรมสำหรับเกษตรกรยุคใหม่เพื่อการปลูกหม่อนไหมในภาคตะวันออกเชิงหนึ่ง	ก.ย. 2566 – ม.ค. 2569	Adaptation Fund Climate Innovation Accelerator – AFCIA	อยู่ระหว่างดำเนินงาน
อาชีพะอนามัย และการส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจและรายได้ของผู้หญิงทอผ้าไหม	2566–2567	Canada Fund for Local Initiatives – CFLI	สิ้นสุดโครงการ มี.ค. 2567
ยกระดับการเรียนรู้เยาวชนและแรงงานนอกระบบในสายพานการผลิตผ้าไหมและครอบครัวของเด็กเยาวชนยากจน	5 ก.ค. 2567 – 4 เม.ย. 2568, ก.ค. 2569 –	กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา – กสศ	ดำเนินงานต่อเนื่องขยายผล
การปรับสภาพบ้านเด็กและเยาวชนพิการ	งานต่อเนื่องในช่วง 2566–2568	Burma Children Medical Fund (BCMF) และมูลนิธิ Health for All (มูลนิธิเพื่อสุขภาพะชุมชน)	ดำเนินงานต่อเนื่อง
เสริมพลังสหอาสาพัฒนาเด็กและเยาวชนได้รับผลกระทบจากสารเสพติด	2567, 2568 – 31 ม.ค. 2569	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)	สิ้นสุดโครงการ

นวัตกรรมสำหรับเกษตรกรยุคใหม่เพื่อการปลูกหม่อนไหมใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Climate Smart Farmer Model for Mulberry Silk Cultivation in northeast Thailand

ในเรือกลสวนหม่อนแห่งที่ราบสูงอีสาน ใบหม่อนคืออาหารของตัวไหม และตัวไหมคือเส้นทางรายได้อีกสายหนึ่งของครัวเรือน ทว่าทุกวันนี้ฟ้าฝนไม่เป็นไปตามที่ผู้เฒ่าผู้แก่เคยจดจำ ฝนมาผิดเวลา แล้งยาวนานขึ้น ความร้อนกลักรว่าแต่ก่อน เกษตรกรรายย่อยที่เคยอาศัยประสบการณ์คาดการณ์ฤดูกาลจึงเผชิญความไม่แน่นอนในการผลิตเพิ่มขึ้นทุกปี แม้ผลิตได้ดีขึ้น หากไม่มีทางไปสู่ตลาด หรือไม่ได้ส่วนแบ่งมูลค่าอย่างเหมาะสม ความเป็นอยู่ก็ยังไม่อาจดีขึ้นตามไปด้วย

ระหว่างเดือนกันยายน 2566 ถึงมกราคม 2569 โครงการ Climate Smart Farmer Model for Mulberry Silk Cultivation in Northeastern Thailand ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก Adaptation Fund Climate Innovation Accelerator (AFCIA) ลงมือพัฒนา ทดลอง และสาธิตโมเดลที่ชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อน เพื่อให้เกษตรกรรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พร้อมยกระดับความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ โจทย์ตั้งต้นจากข้อสังเกตว่า ข้อมูลภูมิอากาศหรือเทคโนโลยีการเกษตรเพียงลำพังยังไม่พอ เกษตรกรต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างนวัตกรรมที่เข้ากับท้องถิ่น และต้องเข้าถึงตลาดได้ดีขึ้น

โครงการจึงร้อยเรียงสี่องค์ประกอบให้เป็นโครงสร้างเดียวกัน องค์ประกอบแรกคือแอปพลิเคชัน FahFon ซึ่งนำข้อมูลสภาพอากาศและภูมิอากาศระดับท้องถิ่นมาช่วยเกษตรกรตัดสินใจในแปลงของตน องค์ประกอบที่สองคือการมีส่วนร่วมด้านเพศภาวะ เปิดทางให้ผู้หญิง ผู้ชาย เด็ก และคนรุ่นใหม่ร่วมเรียนรู้นวัตกรรม ทำการเกษตร พัฒนาอาชีพ และเชื่อมโยงกับตลาด ด้วยตระหนักว่า ภูมิคุ้มกันของชุมชนต้องอาศัยแรงของทั้งครัวเรือน องค์ประกอบที่สามคือ Design Thinking พาเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ระบุปัญหาของตนเอง ทำความเข้าใจความต้องการ คิดแนวทางแก้ไข ทดลอง รับข้อเสนอแนะ แล้วปรับให้เหมาะกับบริบท ให้ความรู้ท้องถิ่นมาบรรจบกับความรู้ทางเทคนิคและข้อมูลภูมิอากาศ องค์ประกอบสุดท้ายคือการตลาดออนไลน์และดิจิทัล ซึ่งฝึกให้เกษตรกรและกลุ่มผู้ผลิตประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ สื่อสารกับลูกค้า และเข้าถึงช่องทางออนไลน์ด้วยตนเอง

งานดำเนินไปสองระยะ ครอบคลุมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือตำบล 8 แห่ง ในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ชัยภูมิ และนครราชสีมา โดยร่วมมือกับสำนักงานหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ ระดับจังหวัดทั้งสี่แห่ง ฝ่ายแรกเป็นโครงสร้างของชุมชนท้องถิ่น ฝ่ายหลังเป็นหน่วยงานด้านเทคนิค การทำงานหลายระดับเช่นนี้ผูกเกษตรกรและครัวเรือนเข้ากับกลไกในพื้นที่ อันเป็นฐานให้โมเดลถูกนำไปใช้ได้

ตลอดสองระยะ โครงการเข้าถึงผู้ได้รับประโยชน์รวม 7,039 ราย เป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรง 1,810 คน แบ่งเป็นหญิง 1,040 คน ชาย 770 คน และผู้ได้รับประโยชน์ทางอ้อม 2,889 คน นอกจากนี้ยังมีเด็กที่ได้รับประโยชน์โดยตรง 780 คน และโดยอ้อม 1,560 คน กิจกรรมครอบคลุมพื้นที่หลายพันไร่ เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลภูมิอากาศระดับท้องถิ่นได้ดีขึ้น และนำมาประกอบการตัดสินใจได้มากขึ้น สมาชิกครัวเรือนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนในกระบวนการสร้างความสามารถในการรับมือ ชุมชนระบุปัญหา ทดลอง นวัตกรรม และปรับให้เข้ากับเงื่อนไขของพื้นที่ตัวเอง ด้านรายได้ เกษตรกรที่เข้าร่วมอบรมมีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 30

ผลที่ลึกกว่าตัวเลขคือบทพิสูจน์ว่า การปรับตัวต่อภูมิอากาศ มิติเพศภาวะ นวัตกรรมชุมชน และการเข้าถึงตลาด ซึ่งโครงการเกษตรแบบเดิมมักแยกกันทำ สามารถเสริมแรงกันได้เมื่อประกอบเป็นโครงสร้างเดียว เกษตรกรจึงรับมือภูมิอากาศแปรปรวนด้วยตนเอง มีแนวทางประยุกต์ความเปราะบางทางเพศในกิจกรรมของพื้นที่ มีนวัตกรรมเป็นของชุมชน และเชื่อมกับตลาดนอกชุมชนได้ ชุมชนจึงเป็นผู้ร่วมสร้างคำตอบด้านภูมิอากาศ มิใช่เพียงผู้รับเทคโนโลยีหรือผู้เข้ารับการอบรม หลักการนี้พร้อมต่อยอดไปสู่ชุมชนอื่น สินค้าเกษตรอื่น และพื้นที่เปราะบางต่อภูมิอากาศ

ฟ้าฝนอาจผันแปรต่อไป แต่ผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมีข้อมูล มีแนวทางแก้ปัญหาระดับชุมชน และมีตลาด ไว้เป็นทางออกแล้ว

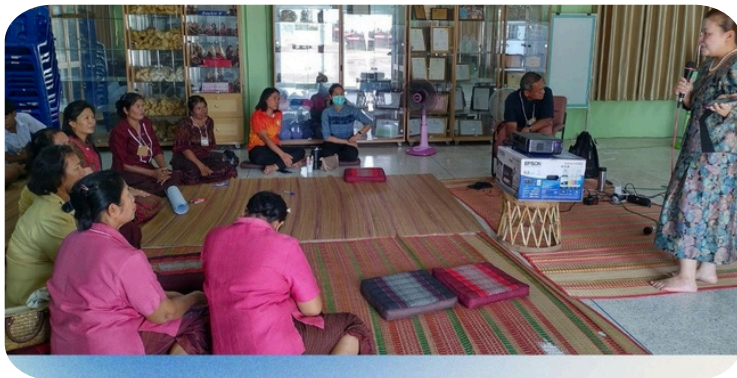
นวัตกรรมสำหรับเกษตรกรยุคใหม่เพื่อการปลูกหม่อนไหมใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ Climate Smart Farmer Model for Mulberry Silk Cultivation in northeast Thailand

เปิดโครงการ ต.เพี้ยราม อ.เมือง สุรินทร์

ศึกษาดูงานหม่อนไหม ณ เมืองหางโจว ประเทศจีน

ติดตามต้นแบบการลดผลกระทบโลกร้อนใน
การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

Representatives of Phayaram village in Surin visit the Tajima Yahi Sericulture Farm in Isesaki City, Gunma Prefecture, Japan, to learn more about silkworms.

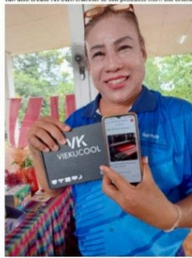
ศึกษาดูงานหม่อนไหม ณ เมืองอิเซซากิ ประเทศญี่ปุ่น

A boy at Ban Nong Muang Thon school in Nakhon Ratchasima can also create his own channel to sell products from silk online

A school teacher successfully created AI-generated image and video to attract customers online

A general participant showing her AI-generated video and a winning prize

A government official has successfully created his own prompt and a beautiful AI-generated image to enhance the products and attract online customers

ผลงานดิจิทัลมาร์เกตติ้งแพลตฟอร์ม

มอบใบประกาศการผ่านอบรมการใช้โปรแกรม
ดิจิทัลในการปลูกหม่อน และการตลาดผ้าไหม

อาชีพอนามัย และการส่งเสริมความมั่นคงด้าน เศรษฐกิจและรายได้ของผู้หญิงทอผ้าไหม

ผ้าไหมหนึ่งผืนใช้เวลาหลายวันกว่าจะสำเร็จ และเกือบทุกขั้นตอนผ่านมือผู้หญิง สำหรับชุมชนจารพัด หนองเหล็ก อำเภอสว่างภูมิ และตำบลตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ การทอผ้าไม่ใช่เพียงงานฝีมือ หากเป็นทั้งรายได้ของครัวเรือนและวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมา แต่เบื้องหลังผืนผ้าทั้งดงาม มีกระบวนการผลิตที่ผู้ทอต้องอยู่ใกล้ชิดทุกวัน โดยเฉพาะสารเคมีและสีสังเคราะห์ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ทอและสิ่งแวดล้อมรอบบ้าน ตลอดปี 2566-2567 มูลนิธิวัชรชุมชนจึงเริ่มงานจากคำถามที่ต่างออกไป ไม่ใช่ “จะผลิตให้ได้มากขึ้นอย่างไร” แต่เป็น “จะทำให้อาชีพเดิมปลอดภัยขึ้น มีคุณค่ามากขึ้น และเปิดโอกาสใหม่แก่ผู้หญิงได้อย่างไร” คำตอบถูกร้อยขึ้นจากการเรียนรู้หลายเรื่องที่ได้ด้วยกัน ตั้งแต่สุขภาพจากการทำงาน ผลของภูมิอากาศที่เปลี่ยนไป บทบาทหญิงชายในครัวเรือน การยอมรับสิทธิ การศึกษาดูงาน ไปจนถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการเชื่อมผู้ทอเข้ากับนักออกแบบและตลาด สิ่งที่เกิดขึ้นในสองปี

71 คน เรียนรู้เรื่องความเสี่ยงต่อสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน

51 คน มีความรู้เพิ่มขึ้นเรื่องการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

64 คน พัฒนาฝีมือการยอมรับสิทธิ

3 ผลิตภัณฑ์ใหม่ ได้รับการทดลอง

67 คน ได้เชื่อมต่อกับทีมออกแบบ

ตัวเลขเหล่านี้บอกว่ามีผู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้กี่คน แต่สิ่งที่ผู้เข้าร่วมนำกลับบ้านนั้นลึกกว่าจำนวน พวกเขาไม่ได้ได้เพียงสูตรย้อมสีสูตรใหม่ หากได้ความมั่นใจที่จะหันกลับมาใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนของตนเอง ต้นทุนบางส่วนที่ลดลง ผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ และมุมมองใหม่ต่ออาชีพที่ทำกันมาแต่เดิม สิ่งที่เคยเป็นความเสี่ยงของงาน เริ่มกลายเป็นจุดตั้งต้นของคุณค่า งานนี้เป็นประจักษ์พยานว่า สุขภาพของผู้ทอ สิ่งแวดล้อมของชุมชน และเศรษฐกิจของผู้หญิง เป็นเรื่องเดียวกัน แก่เรื่องหนึ่งให้ดี เรื่องอื่นย่อมขยับตามไปด้วย

SILK HOPE : จากที่ทอผ้าสู่คนรุ่นใหม่ เรื่องราวการส่งต่อภูมิปัญญาผ้าไหมสุรินทร์ ท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลง

เสียงที่ทอผ้าที่ตั้งอยู่ใต้ถุนบ้านในหมู่บ้านของสุรินทร์ ไม่ได้เป็นเพียงเสียงของการทำงาน แต่เป็นเสียงของความรู้ที่เดินทางข้ามรุ่นมานาน จากแม่สู่ลูก จากยายสู่หลาน และจากคนหนึ่งในครอบครัวไปสู่อีกคนหนึ่ง ผ้าไหมจึงไม่ใช่เพียงสินค้า หากเป็นทั้งความทรงจำ ทักษะ และวิถีพึ่งพาตนเองของครอบครัวชนบท ภาพของคนทอผ้าในวันนี้ก็เปลี่ยนไป ไม่ได้มีเพียงผู้หญิงหรือแม่บ้านนั่งอยู่หน้ากี่ พ่อ ลูกชาย ลูกสาว และสมาชิกคนอื่นในครอบครัวต่างเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต เพื่อประคองรายได้ของครัวเรือน ภูมิปัญญาจึงยังไม่ได้สูญหายไป แต่กำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านที่ต้องเผชิญกับทั้งสังคมสูงวัย เศรษฐกิจที่เปลี่ยนเร็ว และรูปแบบชีวิตของคนรุ่นใหม่ ความท้าทายสำคัญคือ ผู้ทอจำนวนมากอยู่ในวัย 50-60 ปี การเรียนรู้เทคนิคใหม่ต้องใช้เวลา ขณะที่การพัฒนาทักษะ เช่น การย้อมสีธรรมชาติหรือการต่อยอดวัสดุเหลือจากกระบวนการผลิต ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการอบรมระยะสั้นเพียงครั้งสองครั้ง รายงานของมูลนิธิวิญญูชน จึงชี้ว่าการเรียนรู้จำเป็นต้องมีเวลาสำหรับการฝึกซ้ำ ทดลอง และสร้างความมั่นใจ ในอีกด้านหนึ่ง ครอบครัวคนทอผ้าต้องเผชิญทั้งรายได้ที่ไม่แน่นอน ความเสี่ยงด้านสุขภาพจากสีเคมี และแรงกดดันทางเศรษฐกิจ ขณะที่ลูกหลานบางส่วนเผชิญภาวะหลุดจากระบบการศึกษาหรือไม่มีงานทำ ทำให้คำถามเรื่อง “ใครจะรับช่วงต่อ” ไม่อาจแยกออกจากคำถามว่า “อาชีพนี้ยังสร้างชีวิตที่มั่นคงให้คนรุ่นต่อไปได้หรือไม่” ด้วยการทำให้ภูมิปัญญานั้นยังมีที่ยืนในชีวิตของคนรุ่นต่อไป

มูลนิธิวิญญูชนจึงไม่ได้มองการสืบทอดภูมิปัญญาเป็นเพียงการสอนให้คนรุ่นใหม่ “ทอผ้าเป็น” แต่พยายามทำให้ความรู้เดิมเชื่อมกับสุขภาพ สิ่งแวดล้อม การออกแบบ และตลาดใหม่

ภายใต้โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจาก Canada Fund for Local Initiatives ผู้ทอผ้าและเยาวชนได้เรียนรู้เรื่องความเสี่ยงจากสารเคมี ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การย้อมสีธรรมชาติ การศึกษาดูงาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการเชื่อมต่อกับนักออกแบบ กิจกรรมบางส่วนจัดในวันหยุดเพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้าร่วมได้มากขึ้น และมีการปรับกิจกรรมตามข้อเสนอของผู้หญิงและผู้เข้าร่วมเอง หัวใจของการทำงานจึงอยู่ที่การทำให้ภูมิปัญญาเก่า “มีพื้นที่อยู่ในชีวิตใหม่” ไม่ใช่เก็บไว้เพียงในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมจากกระบวนการดังกล่าว

รายงานหลังโครงการพบว่า ผู้ทอมีความมั่นใจในการใช้สีธรรมชาติมากขึ้น การใช้วัตถุดิบในชุมชนช่วยลดต้นทุนบางส่วน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเปิดพื้นที่ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในผลิตภัณฑ์มากขึ้น การศึกษาดูงานยังช่วยให้ผู้ทอได้เห็นตัวอย่างจริงและสร้างเครือข่ายกับแหล่งวัตถุดิบและผู้ผลิตอื่น

สิ่งที่สำคัญที่สุดอาจไม่ใช่จำนวนคนที่ผ่านการอบรม แต่คือการเปลี่ยนความหมายของ “การสืบทอดภูมิปัญญา” การส่งต่อไม่จำเป็นต้องหมายถึงการทำทุกอย่างเหมือนคนรุ่นก่อน คนรุ่นใหม่อาจเข้ามาในบทบาทนักออกแบบ คนขายออนไลน์ ผู้พัฒนาผลิตภัณฑ์ ผู้ปลูกวัตถุดิบ หรือผู้สร้างตลาด ขณะที่ผู้สูงวัยยังคงเป็นเจ้าของความรู้และเป็นครูของชุมชน

นี่คือโอกาสที่จะทำให้ทอผ้าไม่กลายเป็นเพียงภาพของอดีต แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจครอบครัวและอัตลักษณ์ของชุมชนในอนาคต อย่างไรก็ตาม บทเรียนจากโครงการยังเตือนว่า การสืบทอดเช่นนี้ต้องการเวลามากกว่าการอบรมระยะสั้น FCS จึงเสนอให้กระบวนการเรียนรู้มีระยะยาวขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกซ้ำ ทดลอง และพัฒนาความมั่นใจอย่างต่อเนื่อง

ตราบใดที่ผ้าไหมยังสามารถสร้างทั้งความภาคภูมิใจและความหมายทางเศรษฐกิจให้กับครอบครัว สายใยระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ก็ยังมีโอกาสถูกทอต่อ ไม่ใช่ด้วยการรักษาอดีตไว้เหมือนเดิม แต่ด้วยการทำให้ภูมิปัญญานั้นยังมีที่ยืนในชีวิตของคนรุ่นต่อไป

ผ้าไหมและหัตถ์ศิลป์ ภูมิปัญญาชุมชน สู่การเรียนรู้ไ้ถุนบ้าน เพื่อการดำรงชีพที่ยั่งยืน

เส้นไหมกับเส้นความยากจน

ในตำบลหนองเหล็กและตำบลจารพัด อำเภอสว่างภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ผ้าไหมไม่ใช่เพียงสินค้า หากเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดผ่านมือของคนหลายรุ่น ทั้งการทอ การย้อม และลายเฉพาะถิ่น สองตำบลนี้เป็นส่วนหนึ่งของแหล่งแรงงานทอผ่านอกระบบที่หล่อเลี้ยงตลาดผ้าไหมของจังหวัด รวมกันไม่น้อยกว่า 3,000 ครอบครัว ทว่าเบื้องหลังความงามของผืนผ้า คราวเรือนจำนวนมากยังเผชิญความยากจนหลายมิติ

เยาวชนบางคนต้องออกจากระบบการศึกษาเพื่อช่วยครอบครัวหาเลี้ยงชีพ บางคนสร้างครอบครัวตั้งแต่ยังไม่พร้อม บางคนได้รับผลกระทบจากสารเสพติด จึงขาดทักษะพื้นฐานสำหรับอาชีพ และไม่พบช่องทางเรียนรู้ที่เข้ากับชีวิตจริง ฝ่ายแรงงานนอกระบบรับค่าแรงต่ำ สัมผัสสภาวะและสภาพอกเป็นประจำจนสุขภาพทรุดโทรม หลายคนเป็นผู้สูงวัยที่ยังเป็นเสาหลักของบ้าน และดูแลสมาชิกที่เจ็บป่วยหรือติดบ้านไปพร้อมกัน ข้อมูลของมูลนิธิบัวบุญชุมชนและ กสศ. ชี้ว่ากลุ่มเปราะบางจำนวนมากพลาดโอกาสทางการศึกษา ต้องไปรับจ้างนอกพื้นที่ ขาดทั้งรายได้ที่มั่นคงและโอกาสพัฒนาชีวิต ขณะที่ในชุมชนเองยังไม่มีกลไกต่อเนื่องที่จะต่อยอดความรู้เดิมให้เป็นอาชีพที่ยั่งยืน

ห้องเรียนที่ซ่อนอยู่ในสายพานการผลิต

มูลนิธิบัวบุญชุมชนมองเห็นสิ่งที่คนในพื้นที่อาจเคยชินจนมองข้าม สายพานการผลิตผ้าไหมตั้งแต่ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม สาวไหม มัดหมี่ ย้อม ทอ จนถึงขาย คือห้องเรียนที่มีอยู่แล้วทั้งในบ้านและในชุมชน จึงเกิดโครงการยกระดับการเรียนรู้เยาวชนและแรงงานนอกระบบในสายพานการผลิตผ้าไหม โดยฐานครอบครัวและชุมชนสุรินทร์ ด้วยทุน 800,000 บาทจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และงบสมทบ 50,000 บาทจากภาคีท้องถิ่น ดำเนินงานตั้งแต่ 5 กรกฎาคม 2567 ถึง 4 เมษายน 2568 เป้าหมายมีสามประการ ยกระดับช่างทอฝีมือดีให้เป็นครูภูมิปัญญาและพัฒนาจุดเรียนรู้ในชุมชน เปิดโอกาสเรียนรู้และฝึกทักษะอาชีพแก่เยาวชนและแรงงานนอกระบบ และหนุนการรวมกลุ่มให้เติบโตเป็นผู้ประกอบการผ้าไหม สร้างสรรค์ ปรัชญาที่ร้อยทั้งหมัดไว้ด้วยกันคือ Learn to Earn เรียนแล้วมีรายได้จริง

สี่จากผืนดิน

งานเริ่มจากการเตรียมพื้นที่ แจ่งข่าว สำรวจทุนชุมชน และคัดกรองผู้ร่วมเรียนรู้เพื่อสร้างฐานข้อมูล จากนั้นทีมงานค่อย ๆ ถอดความรู้ที่ฝังอยู่ในมือของช่างทออาวุโส จัดอบรมครูภูมิปัญญา (TOT) และลงติดตามทั้งในพื้นที่และทางออนไลน์

ห้องเรียนที่นี้ยึดหยุ่นตามจังหวะชีวิตของผู้เรียน ช่างทอที่ต้องพาลูกหลานมาด้วยก็มาเรียนได้ เนื้อหาครอบคลุมกรอบคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) ความรู้ด้านการเงิน การวางแผนธุรกิจด้วย Business Model Canvas การยอมรับธรรมชาติ การออกแบบลาย และการปักผ้า ผู้ร่วมเรียนรู้เดินสืบไปตามป่าชุมชน เก็บเปลือกไม้ ดอกจาน ครั่ง โคลน และหยวกกล้วยมาเป็นวัตถุดิบ บางกลุ่มค้นพบว่าน้ำบาดาลที่มีสนิมเหล็กช่วยเพิ่มเม็ดสีให้ผืนผ้าสดชื่น ต้นทุนจึงลดลงด้วยของที่มีอยู่รอบบ้าน จุดเรียนรู้หลายแห่งตั้งอยู่ไ้ถุนบ้านของครูภูมิปัญญาเอง คนในชุมชนเดินไปเรียนได้ เรียนจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย แล้วต่อยอดสู่การประกอบการร่วมสมัย โครงการมอบอุปกรณ์ทอพื้นฐาน ลงเยี่ยมให้คำแนะนำรายบุคคล และจัดเวทีประเมินร่วมกัน

ผ้าไหมและหัตถศิลป์ ภูมิปัญญาชุมชน สู่การเรียนรู้ได้ทุนบ้าน เพื่อการดำรงชีพที่ยั่งยืน

เก้าเดือนบนผืนผ้า

เมื่อสิ้นสุดโครงการ มีฐานข้อมูลผู้ร่วมเรียนรู้ 76 คน มากกว่าเป้าหมาย 70 คน ประกอบด้วยเยาวชนนอกระบบการศึกษา 5 คน แรงงานนอกระบบทอผ้าและปลูกหม่อนเลี้ยงไหม 64 คน และผู้ว่างงาน 7 คน เกิดหลักสูตรทำหลักสูตร ได้แก่ การตลาดผ้าไหมชุมชนสำหรับผู้ประกอบการมือใหม่ การย้อมไหมด้วยสีธรรมชาติ การวิเคราะห์ต้นทุน ผู้ประกอบการและการผลิตผ้าไหมสีธรรมชาติ และการออกแบบลายสำหรับผู้ไม่มีพื้นฐานศิลปะ มีจุดเรียนรู้ 4 แห่งจากเป้าหมาย 5 แห่ง รายงานถอดบทเรียน 1 ฉบับ และสื่อเผยแพร่ 3 ชุด

ราคาของความรู้อยู่

ผ้าหนึ่งผืนที่เคยขายได้ 950 ถึง 1,300 บาท เมื่อย้อมด้วยสีธรรมชาติกลับมีราคา 2,200 ถึง 2,500 บาท ผู้ร่วมเรียนรู้ไม่น้อยกว่า 65 คน เปลี่ยนแปลงชัดเจนทั้งทักษะและรายได้ คิดเป็นกว่าร้อยละ 92 ของกลุ่มเป้าหมาย 70 คน แก่นนำช่างทอราว 30 คนในตำบลหนองเหล็กมีรายได้หลักเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 6,500 ถึง 12,000 บาทต่อเดือน ช่างทอรู้จักคิดต้นทุนและกำไร ไม่ต้องรับขายจนขาดทุน เกิดกรณีปัญหา 13 คน และกลุ่มผู้ผลิตที่รวมตัวกัน 4 กลุ่ม หนึ่งในนั้นคือช่างทอผู้ประกอบการผ้าไหมหัตถศิลป์ชุมชนแห่งบ้านไทร ซึ่งเล่าว่าครั้งหนึ่งครอบครัวยากจนจน "ไม่มีข้าวสารกรอกหม้อ" เมื่อเปลี่ยนจากสีเคมีมาสีธรรมชาติและออกเดินตลาดด้วยตนเอง รายได้ก็ขยับขึ้นเรื่อย ๆ ปัจจุบันเธอเป็นกรณีปัญหา ลูก ๆ กลับมาอยู่บ้าน และทั้งครอบครัวช่วยกันทอผ้า ที่คุ้มสวย บ้านไทร บ้านโคกเจริญ และบ้านสะเดากอง เยาวชนอายุ 21 ถึง 35 ปีรวมกลุ่ม "ปะเกรเฮา" ย้อมสีจากดอกจันทน์ ทำกระดาษจากฟางข้าว และรับงานปักผ้าส่งแบรนด์ WANNA NATURE

ผลกระทบแผ่ไปไกลกว่ารายได้ การเลิกใช้สีเคมีลดความเสี่ยงต่อสุขภาพ ช่างทอประหยัดค่าไปพบแพทย์ได้ไม่น้อยกว่า 400 บาทต่อคนต่อครั้ง รายได้จากผ้าไหมกลายเป็นอาหารและยาของสมาชิกครัวเรือนผู้สูงวัย ผู้พิการ และผู้ป่วยติดบ้านรวม 140 คน เป็นค่าเทอมของลูกหลาน และเป็นเงินปลดหนี้

ด้ายเส้นต่อไป

มูลนิธิทางทิศทางไว้สี่ด้าน ด้านแรกคือขยายการเรียนรู้ โดยจดทะเบียนหน่วยจัดการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือบริษัท ดำเนินธุรกิจผ้าไหมเพื่อพึ่งตนเองระยะยาว และหนุนการเรียนรู้ของเยาวชนนอกระบบผ่านศูนย์เรียนรู้ เช่น บ้านไทร บ้านจารย์ ด้านที่สองคือสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือสมาคมผู้ผลิตผ้าไหม เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและขยายตลาดทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ด้านที่สามคือดูแลสุขภาพและสวัสดิการ ตรวจสอบสุขภาพแรงงานนอกระบบอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะผู้สูงวัย พร้อมจัดงบประมาณปรับปรุงจุดเรียนรู้ เช่น โรงเรือนย้อมผ้า ระบบน้ำ และแปลงหม่อนระดับครัวเรือน ด้านที่สี่คือทดลอง "การท่องเที่ยวผ้าไหม" เป็นช่องทางรายได้ใหม่ ในระดับพื้นที่ มูลนิธิชวน อบต. พัฒนาชุมชน รพ.สต. และโรงเรียนมาร่วมหนุนหลักสูตรอุปกรณ์ และตลาดนัดผ้าไหม สร้างฐานข้อมูลครัวเรือนเพื่อติดตามรายได้ครัวเรือนหลังสิ้นสุดโครงการ

ผ้าไหมสุรินทร์ยังถักทอด้วยมือคนในชุมชนเช่นเดิม หากแต่นี่ ผู้ถักทอเป็นทั้งครู ผู้ประกอบการ และเจ้าของคุณค่าแห่งผืนผ้าของตนเอง

ปรับบ้านเพื่อความปลอดภัย และการฟื้นฟู สุขภาพ สำหรับเด็กเยาวชนพิการ และทุกคน

บ้านเป็นมากกว่าที่พักกาย บ้านเป็นพื้นที่เรียนรู้แรกของทุกคน บ้านจำนวนมากถูกสร้างขึ้นโดยมิได้คำนึงถึงร่างกายที่แตกต่างกัน
ส่วนซิมแบบนั่งยองกลายเป็นด้านประจำวัน ผู้ดูแลจึงต้องช่วยกันยกอุ้ม หลังและเข้าของผู้ดูแลจึงแบกน้ำหนักแทนคนทั้งบ้าน
นับแต่ พ.ศ. 2558 มูลนิธิวัณชุมชนเพื่อสังคมปรับบ้านตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล ร่วมกับศูนย์ออกแบบเพื่อคนทั้งมวล
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถึง พ.ศ. 2566 ส่งมอบแล้ว 40 หลัง ทุกหลังเริ่มจากการนั่งฟังผู้ดูแลก่อนลงมือเขียนแบบ งบประมาณปรับปรุตาม
แผนอยู่ที่หลังละราวสี่หมื่นบาท เป็นราคาที่ครอบคลุมครบถ้วนถึง เมื่อมีผู้ร่วมสนับสนุน

เมื่อได้รับการสนับสนุนจาก Burma Children Medical Fund และมูลนิธิเพื่อสุขภาวะชุมชน ห้องน้ำใหม่จึงมีโถนั่งสูงและราว
จับ ผู้ดูแลไม่ต้องยกอุ้มอีก ความเสี่ยงบาดเจ็บลดลง ผู้ดูแลคนหนึ่งเล่าว่าไม่ต้องยืนเฝ้าหน้าห้องน้ำแล้ว จึงออกไปทำงานได้นานขึ้น รายได้
ของบ้านไม่สะดุด อีกครอบครัวหนึ่ง พื้นที่เล่นของหลานเรียบสะอาด ดูแลง่ายกว่าเดิม และปลอดภัย

บ้านที่ปรับแล้วจึงเป็นห้องเรียนด้วย ผู้ใช้ค่อย ๆ เรียนรู้การเปิดฝาโอ่ง การกดชักโครก การลุกขึ้นโดยจับราว บางคนยังฝึกอยู่
ครูศูนย์การศึกษาพิเศษแห่งหนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์เล่าว่า นักเรียนที่เคยต้องให้ครูอุ้ม บัดนี้อาบน้ำและเข้าห้องน้ำได้เอง การใช้ห้องน้ำคือ
ประสบการณ์จริงที่ช่วยให้เรียนรู้ และเมื่อออกไปพบห้องน้ำสาธารณะ พวกเขา ก็พร้อมและมั่นใจขึ้น

นอกจากนั้นมูลนิธิวัณชุมชนยังได้ร่วมกับครอบครัว ปรับบ้านเพื่อให้มีพื้นที่การเรียนรู้สำหรับเด็กพิการ บ้านแต่ละหลังจะได้
ออกแบบมุมการเรียนรู้เพิ่มขึ้น โดยผู้ดูแลสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิวัณชุมชน หลายครอบครัวมี
เวลาเล่นและเสริมสร้างความสามารถของเด็ก ๆ ผ่านการเล่นประจำวันอีกด้วย
อิสระในเรื่องเล็กที่สุดของวัน จึงเป็นฐานของการเรียนรู้เรื่องอื่นทั้งหมด

Burma Children
Medical Fund operating to give
people a future

คนของเรา ชุมชนของเรา เมื่อรัตนบุรีลุกขึ้นสร้างทางออกจากปัญหาสารเสพติด

ปัญหาสารเสพติดในอำเภอรตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงเพราะมี “ยา” อยู่ในชุมชน หากแต่เชื่อมโยงกับชีวิตของผู้คนอย่างซับซ้อน ตั้งแต่ครอบครัวที่พ่อแม่ต้องออกไปทำงานต่างถิ่น เด็กที่เติบโตกับปู่ย่าตายาย ความยากจน ความเครียด การหลุดออกจากระบบการศึกษา กลุ่มเพื่อน ไปจนถึงสภาพแวดล้อมที่ทำให้เด็กเข้าถึงยาบ้า น้ำกระท่อม บุหรี่ไฟฟ้า และสารเสพติดชนิดอื่นได้ง่ายขึ้น เอกสารจากพื้นที่สะท้อนตรงกันว่า หากมองปัญหาเพียงที่ “คนเสพ” ก็จะมองไม่เห็นระบบนิเวศรอบตัวเด็กที่ผลักให้เขาเข้าไปอยู่ในวงจรนั้น

แต่เรื่องราวของรัตนบุรีไม่ได้เริ่มต้นจากคำถามว่า “ใครจะมาช่วยเรา” หากเริ่มจากคำถามว่า “คนในชุมชนของเราจะทำอะไรได้บ้าง”

ผู้ใหญ่บ้าน อสม. ครู เจ้าหน้าที่ รพ.สต. อบต. โรงพยาบาล ครอบครัว และคนธรรมดาที่รู้จักเด็กในหมู่บ้าน เริ่มรวมตัวกันเป็น “ทีมสหอาสารัตนบุรี” ในพื้นที่นำร่องตำบลเปิด ทับใหญ่ และธาตุ แต่ละคนไม่ได้เริ่มต้นด้วยความรู้แบบผู้เชี่ยวชาญ ทุกคนเริ่มจากประสบการณ์ของตนเอง บางคนเป็นพ่อที่เคยเผชิญปัญหายาเสพติด น้ำกระท่อม บางคนเป็นครูที่เคยมองเด็กใช้สารเสพติดว่าเป็น “ปัญหาสังคม” ก่อนจะพบว่าความเปราะบางของครอบครัวและสิ่งแวดล้อมมีส่วนสำคัญ บางคนเป็น อสม.ที่รับหน้าที่ดูแลผู้ผ่านการบำบัดกลับคืนสู่หมู่บ้าน และบางคนเป็นผู้นำที่เหนื่อยกับปัญหาซ้ำๆ แต่ยังไม่ยอมเลิกพยายาม

จุดเปลี่ยนสำคัญจึงไม่ใช่การมีโครงการใหม่ แต่คือ การเปลี่ยนวิธีมองคน

จากการถามว่า “ทำไมเด็กไม่เลิกยา” ทีมเริ่มถามว่า “เด็กกำลังเผชิญอะไร” “เขารู้สึกอย่างไร” “เขาต้องการอะไร” และ “ใครคือคนที่เขาไว้ใจ” การทำงานจึงเคลื่อนจากการสั่ง การห้าม และการตีตรา ไปสู่การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ ซึ่งคนในพื้นที่เองสรุปว่าเป็น “บันไดขั้นแรก” ของการเข้าถึงเด็กและผู้ใช้สารเสพติด

มูลนิธิวัณชุมชน เข้ามาอยู่ในกระบวนการนี้ในฐานะ ผู้หนุนเสริมมากกว่าผู้กำหนดคำตอบ บทบาทสำคัญคือการชวนคนที่มีใจมาพบกัน สร้างพื้นที่เรียนรู้ เสริมเครื่องมือให้ทีมชุมชน ทดลองออกแบบวิธีทำงานของตนเอง เชื่อมผู้เชี่ยวชาญ โรงพยาบาล หน่วยงานท้องถิ่น และกลไกระดับอำเภอ รวมทั้งช่วยถอดบทเรียนจากสิ่งที่เกิดขึ้น ในภาพรวม แนวทางนี้สอดคล้องกับวิธีทำงานของมูลนิธิวัณชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ขับเคลื่อนโดยชุมชน การลงทุนในศักยภาพผู้นำท้องถิ่น และการสร้างโอกาสให้กลุ่มเปราะบางสามารถมีส่วนร่วมและกำหนดเส้นทางของตนเอง เมื่อมีพื้นที่ให้ทดลอง แต่ละตำบลจึงสร้างคำตอบที่แตกต่างกัน

ที่ตำบลเปิด คำตอบไม่ได้เริ่มจากห้องอบรม แต่เริ่มที่สนามฟุตบอล ผู้นำชุมชนใช้สิ่งที่เด็กชอบเป็นประตูเข้าสู่ความสัมพันธ์ กิจกรรมฟุตบอลที่จัดต่อเนื่องทำให้เด็กเข้าร่วมเพิ่มขึ้นจนเกิดการบอกต่อ ผู้ปกครองและผู้นำในพื้นที่เข้ามาสนับสนุน ก่อนพัฒนาเป็นทีม BB United Academy ที่มีโค้ชจิตอาสาฝึกเด็กอย่างต่อเนื่อง สิ่งสำคัญจึงไม่ใช่เพียงการเตะฟุตบอล แต่คือการทำให้เด็กมีพื้นที่ที่ตนเองอยากมา มีผู้ใหญ่ที่รู้จักชื่อเขา และมีชุมชนที่มองเห็นศักยภาพของเขามากกว่าความเสี่ยง

ที่ตำบลทับใหญ่ ผู้นำชุมชนเลือกเริ่มจากการรวมทีมของตนเองและเปิดเวทีรับฟังเสียงเด็ก จากเดิมที่ผู้ใหญ่มักเป็นฝ่ายบอกว่าเด็กควรทำอะไร กระบวนการกลับเปิดพื้นที่ให้เด็กเล่าเรื่อง ความเครียด และปัญหาที่พวกเขาเผชิญ ทีมพบว่าเวลามีเวลาพูดคุยอย่างไม่ตัดสิน ช่วยให้เด็กเปิดใจมากขึ้น และทำให้ผู้นำเริ่มเห็นความจำเป็นของการตั้งโรงเรียน นักจิตวิทยา และทีมสหวิชาชีพเข้ามาร่วมในระยะต่อไป

คนของเรา ชุมชนของเรา เมื่อรัตนบุรีลุกขึ้นสร้างทางออกจากปัญหาสารเสพติด

พื้นที่สร้างสรรค์ยังขยายจากกีฬาไปสู่ ละครชุมชน เด็กจากสามโรงเรียนได้เรียนรู้ผ่านการสังเกต การรับฟัง การทำงานเป็นทีม และการเล่าเรื่องชีวิต แทนที่จะให้ผู้ใหญ่เขียนเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดแล้วให้เด็กแสดง เด็กกลับเป็นผู้สร้างเรื่องขึ้นมาจากสิ่งที่ตนมองเห็น ทั้งความเครียด การถูกบูลลี่ ความขัดแย้งในครอบครัว ความยากจน และแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน กระบวนการทำให้เรื่องสารเสพติดไม่ถูกเล่าแบบ “คนดี-คนไม่ดี” แต่เห็นมนุษย์ที่มีประวัติ มีความรู้สึก และมีทางเลือก เด็กบางคนสะท้อนว่านี่เป็นครั้งแรกที่ตนเองกล้าออกมาแสดงและสามารถก้าวข้ามความกลัวของตัวเองได้

สิ่งที่เกิดขึ้นจึงค่อยๆ ขยับจากกิจกรรมไปสู่ ระบบชุมชน ทีมสหสาขาในสามตำบลรวมคนจากท้องถิ่น โรงเรียน ระบบสุขภาพ อสม. และผู้นำหมู่บ้านเข้ามาทำงานร่วมกัน มีการช่วยเหลือและติดตามรายกรณี เชื่อมการรักษากับชุมชน และพยายามสร้างพื้นที่ปลอดภัยเพื่อลดปัจจัยเสี่ยง เอกสารโครงการบันทึกการช่วยเหลือรายกรณี 10 ราย และการทำงานร่วมของบุคลากรสุขภาพกับ อสม.ในการชี้เป้า เฝ้าระวัง และดูแลผู้ได้รับผลกระทบ

อีกก้าวหนึ่งคือการพาเสียงและประสบการณ์ของตำบลขึ้นไปเชื่อมกับ คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ หรือ พชอ.รัตนบุรี จากเรื่องที่แต่ละหมู่บ้านเคยจัดการแยกกัน เริ่มกลายเป็นวาระร่วมของอำเภอ เกิดการหารือเรื่องทีมสหสาขา พื้นที่สร้างสรรค์ ระบบติดตามผู้ผ่านการบำบัด การบูรณาการงบประมาณ และบทบาทของหน่วยงานต่างๆ เอกสารการประชุมยังระบุชัดว่าทีมสหสาขาในสามตำบลมีบทบาทพัฒนาโครงการย่อย ขณะที่ผู้นำชุมชนทำหน้าที่ทั้งชี้เป้า ดูแล และเชื่อมผู้คนเข้าสู่ระบบบริการ

ความสำเร็จของงานนี้จึงไม่ควรวัดเพียงว่าจำนวนผู้ใช้สารเสพติดลดลงเท่าใด เพราะข้อมูลปัจจุบันยังไม่เพียงพอที่จะสรุปผลกระทบในระดับนั้น สิ่งที่เห็นชัดกว่าคือ ศักยภาพในการลงมือทำของคนท้องถิ่นกำลังเพิ่มขึ้น จากคนที่เคยคิดว่าตนไม่มีเครื่องมือ กลายเป็นคนที่ออกแบบกิจกรรมเอง จากหน่วยงานที่เคยทำงานแยกกัน เริ่มเห็นบทบาทของกันและกัน จากเด็กที่เคยถูกมองว่าเป็น “กลุ่มเสี่ยง” เริ่มกลายเป็นนักฟุตบอล นักแสดง สมาชิกกลุ่ม และคนที่มีเสียงของตนเอง

บทเรียนจากรัตนบุรีอาจเรียบง่าย แต่มีความหมายมาก—ชุมชนไม่จำเป็นต้องรอให้ปัญหาหายไปก่อนจึงจะสร้างอนาคตได้

บางครั้งการเปลี่ยนแปลงเริ่มจากสนามฟุตบอลเล็กๆ จากวงพวงแฉ่ง จากครูที่เริ่มฟังเด็ก จาก อสม.ที่ยังไปเยี่ยมบ้าน จากผู้ใหญ่บ้านที่ทักเด็กเมื่อกลับจากเรือนจำ หรือจากละครหนึ่งเรื่องที่ทำให้คนมองชีวิตของผู้ใช้สารเสพติดต่างออกไป

และเมื่อคนในพื้นที่เริ่มเห็นว่า “เราเองก็ทำอะไรบางอย่างได้” บทบาทของมูลนิธิวัณชุมชน ก็ไม่ใช่การเป็นเจ้าของความสำเร็จ แต่คือการช่วยให้คนเหล่านั้นเชื่อมถึงกัน เรียนรู้จากกัน ทดลอง ลงมือทำ และค่อยๆ เปลี่ยนพลังเล็กๆ ในแต่ละหมู่บ้านให้กลายเป็นระบบที่ชุมชนสามารถดูแลลูกหลานของตนเองได้ในระยะยาว

บทส่งท้าย

นางสุภาพร ทองสุข
เลขาธิการ
มูลนิธิวัณชุมชน

เพื่อนวัณชุมชนทุกคนคะ

ตลอดปีที่ผ่านมา เราได้เห็นอีกครั้งว่า การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนเริ่มจากการมองเห็นทุนที่ชุมชนมีอยู่แล้ว

ที่สุรินทร์ ทุนนั้นอยู่ในมือครูภูมิปัญญาที่ส่งต่อการทอผ้าไหมให้เยาวชน อยู่ในความไว้วางใจที่ครอบครัวโรงเรียน รพ.สต. อสม. และ อบต. มอบให้เด็กที่รันทนบุรีโดยไม่ตีตรา อยู่ในแปลงหม่อนและสีย้อมจากธรรมชาติที่เกษตรกรเรียนรู้อยู่จะดูแลและปรับตัวไปกับสภาพอากาศที่เปลี่ยนไป อยู่ในราวจับและห้องน้ำที่ปรับเปลี่ยน ซึ่งคือความเป็นอิสระและศักดิ์ศรีให้คนในบ้าน และอยู่ในเส้นทางสร้างรายได้จากสิ่งที่ครอบครัวมีอยู่ ตั้งแต่เส้นไหมและลวดลาย ไปจนถึงตลาด

ทุนทั้งห้า คือคน สังคม ธรรมชาติ สิ่งปลูกสร้าง และเงินทุน ถักทอเข้าหากันเหมือนเส้นไหม และเมื่อผู้คนเริ่มพูดได้ว่า "ฉันทำได้" และ "พวกเราทำด้วยกันได้" นั่นคือสิ่งที่มีค่าที่สุดของปีนี้

ในนามมูลนิธิวัณชุมชน ดิฉันขอขอบคุณผู้สนับสนุนทุน หน่วยงานรัฐและท้องถิ่น โรงพยาบาล โรงเรียน สถาบันการศึกษา ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม อาสาสมัคร และภาคีทุกท่าน โดยเฉพาะทุกครอบครัวที่เปิดบ้านเปิดใจให้เราเรียนรู้ร่วมกัน และขอบคุณคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ ที่ยืนอยู่กับพื้นที่ทั้งวันทั้งงานราบรื่น และวันที่ต้องเริ่มใหม่

"ชุมชนไม่ได้รอการเปลี่ยนแปลง – ชุมชนคือผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง"

ด้วยความเคารพและขอบคุณอย่างยิ่ง

นางสุภาพร ทองสุข

เลขาธิการ

มูลนิธิวัณชุมชน

Foundation for Community Soul – FCS

มูลนิธิวิญญูชุมชนเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรของไทย ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2553 (ทะเบียนเลขที่ สร. 2/2553) และได้รับการรับรองเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ตั้งแต่ พ.ศ. 2556 (ทะเบียนเลขที่ 3825) เราทำงานเพื่อเสริมกำลังให้กลุ่มคนที่เปราะบางต้องรับปรับตัวและจัดการกับความเปลี่ยนแปลงได้ ผ่านการเรียนรู้ การปรับตัวต่อภูมิอากาศ และการพัฒนาที่ชุมชนเป็นเจ้าของ

วิสัยทัศน์ สังคมที่เข้มแข็งและโอบรับทุกคน ซึ่งโอกาสถูกแบ่งปันอย่างทั่วถึง และทุกคนก้าวต่อไปได้

พันธกิจ ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ครอบคลุม ความยืดหยุ่นต่อภูมิอากาศ และการสร้างอาชีพที่ยั่งยืน โดย

- ดูแลให้เด็กพิการได้เรียนรู้และเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเกื้อหนุน
- เสริมทักษะที่ตลาดต้องการและเท่าทันภูมิอากาศแก่ผู้หญิงและเยาวชน
- เสริมความเข้มแข็งแก่วิสาหกิจชุมชนและภาวะผู้นำในท้องถิ่น
- หนุนการปรับตัวของห่วงโซ่คุณค่าผ้าไหม เพื่อให้งานผ้าไหมดำรงอยู่ได้ในระยะยาว
-

กลุ่มเป้าหมาย

- เด็กและคนพิการ พร้อมครอบครัว
- ผู้หญิงในงานหม่อนไหมและอาชีพชนบท
- เยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา การจ้างงาน และการฝึกทักษะ (NEET)
- เยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากสารเสพติด และครอบครัว
- วิสาหกิจชุมชน กลุ่มอาชีพ และผู้นำท้องถิ่นรุ่นใหม่
-

งานของเรา

การเรียนรู้ที่ครอบคลุมทุกคน

เราขยายโอกาสการเรียนรู้ให้ไปถึงที่บ้าน ด้วยการปรับสภาพบ้านให้ปลอดภัยและเอื้อต่อการใช้ชีวิต อบรมผู้ดูแล เยี่ยมบ้านเพื่อจัดการเรียนรู้รายบุคคล และสนับสนุนทุนค่าเดินทางไปโรงเรียน อีกทั้งจัดกิจกรรมเยาวชนที่เป็นพื้นที่ปลอดภัยและอบอุ่น

ความยืดหยุ่นต่อภูมิอากาศและงานไหมที่ยั่งยืน

เราช่วยให้ผู้หญิงผู้ผลิตผ้าไหมรับมือผลกระทบจากภูมิอากาศ พัฒนาระบบการผลิต และมีรายได้มั่นคงขึ้น พร้อมทั้งหนุนการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้ภูมิปัญญาผ้าไหมของท้องถิ่นสืบต่อถึงคนรุ่นหลัง

วิสาหกิจชุมชน

เราเสริมกำลังกลุ่มออมทรัพย์และวิสาหกิจขนาดเล็กของชุมชน ด้วยการอบรม การเป็นพี่เลี้ยง และศูนย์เรียนรู้ ซึ่งช่วยให้มีรายได้หลากหลายขึ้นและผู้นำท้องถิ่นเข้มแข็งขึ้น

ผลที่เกิดขึ้น

กว่า 15 ปีที่ผ่านมา มูลนิธิลงมือทำงานที่ใช้ได้จริงและหยั่งรากในชุมชน หลายครอบครัวมีบ้านที่ปลอดภัยขึ้นสำหรับเด็กพิการ ผู้หญิงในงานผ้าไหมปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ เยาวชนกลับมาเชื่อมโยงกับการเรียนรู้และชุมชนอีกครั้ง และกลุ่มท้องถิ่นเติบโตขึ้นในการจัดการทรัพยากรและนำการพัฒนาด้วยตนเอง

แนวทางของเรา

เราทำงานข้ามภาคส่วนและลงทุนกับภาวะผู้นำในท้องถิ่น ด้วยการรื้อการศึกษา ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการปรับตัวต่อภูมิอากาศเข้าด้วยกัน มูลนิธิจึงมุ่งสร้างชุมชนที่ผู้คนเรียนรู้ เติบโต และก้าวไปด้วยกัน

มูลนิธิวัณชุมชนขอขอบคุณผู้สนับสนุน โครงการในปี 2566-2568

มูลนิธิวัณชุมชน
280/3 ถนนกรุงศรีนอก
ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000
โทรศัพท์ 669-2612-1444
email. info@fcsthailand.org,
FB มูลนิธิวัณชุมชน Foundation for Community-Soul
www.fcsthailand.org
เลขประจำตัวผู้เสียภาษี 099-3-00010286-0